

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä
Ympäristö- ja terveystalvontapalvelut
PL 4
74101 Iisalmi

Hallintopakkohakemus 18.4.2013

Päätös vaatimukseen hallintopakon määräämiseksi Talvivaara Sotkamo Oy:lle

Asian vireilletulo

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän ympäristölautakunta (jatkossa Hakija) on 17.4.2013 päivätyllä viitetoimenpidepyynnöllään (liite 2) vaatinut Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta (jatkossa Kainuun ELY-keskus) keskeyttämään Talvivaara Sotkamo Oy:n (jatkossa Talvivaara) toiminnan toistaiseksi käyttäen hallintopakkomenettelyä sekä määräämään Talvivaaran korjaamaan vesistöjen pilaantuneen tilan.

Hakija on kokouksessaan 17.4.2013 § 61 antanut Kainuun ELY-keskukselle lausunnon Talvivaaran ympäristönsuojelulain (jatkossa YSL) 62 §:n mukaisista poikkeuksellisista tilanteista koskevista ilmoituksista. Samassa yhteydessä hakija on vaatinut kaivoksen toiminnan keskeyttämistä, jätevesien varastointia kaivosalueella, pilaantuneiden maa- ja vesialueiden kunnostamista ja toiminnan rikosoikeudellisen tutkinnan loppuun suorittamista ennen toiminnan käynnistämisen uudelleen harkintaa.

Hakijan vaatimukset

Hakija toteaa, että vesien käsittely Talvivaaran kaivosalueella ei ole toiminnanharjoittajan eikä sen lupaa valvovan Kainuun ELY-keskuksen hallinnassa. Tilanteen syntyyn ovat vaikuttaneet Talvivaaran toiminta ympäristö- ja vesitalousluvan vastaisesti ja Kainuun ELY-keskuksen laiminlyönnit toiminnan valvonnassa. Tilanne vesienhallinnassa on kriisiytynyt ja asioiden käsittely tapahtuu vastoin ympäristölainsäädännön mukaisia toimintatapoja. Vakiintuneeksi käytännöksi näyttää muodostuneen se, että Talvivaara toteuttaa toimenpiteen, josta aiheutuu ympäristön pilaantumista, tekee sen jälkeen YSL 62 §:n mukaisen ilmoituksen Kainuun ELY-keskukselle,

Kainuun ELY-keskus pyytää lausuntoja viranomaisilta siten, että lausunnot tulee antaa muutamassa päivässä ja tekee sen jälkeen YSL 64 §:n mukaisen päätöksen hyväksyen Talvivaaran ilmoituksen huomioimatta lausuntoja. Päätöksiä perustellaan poikkeustilanteella ja sillä, että jos näin ei toimita, aiheutuu ympäristölle enemmän vahinkoa. Tässä vaiheessa unohtuu se, että poikkeustilanne on aiheutunut luvan vastaisesta toiminnasta ja valvonnasta, joka ei ole luvan vastaiseen toimintaan puuttunut.

Hakija vaatii, että Talvivaaran toiminta keskeytetään toistaiseksi ja toiminnanharjoittaja määrätään järjestämään vesien varastointi kaivosalueella ja puhdistamaan pilaantuneet maa- ja vesialueet. Hakija on aiemmissa lausunnoissaan todennut, että vaikka avolouhos ei ole tarkoitettu jätevesien varastointiin, jätevesien tilapäinen varastointi avolouhoksessa on hakijan mielestä turvallisempi vaihtoehto kuin hätätyönä rakennetuissa patoaltaissa.

Talvivaara ja Kainuun ELY-keskus käyttävät luontoon laskettavasta nesteestä termiä puhdistettu jätevesi. Tämä on tarkoituksellisen harhaanjohtavaa, koska neste on vain osittain puhdistettua. Kyseessä on teollisuusjätevesi, joka sisältää suoloja ja metalleja – erityisen runsaasti sulfaattia. Neste on laadultaan sellaista, että vesilaitokset todennäköisesti eivät antaisi johtaa sitä viemäriverkostoon, koska se aiheuttaisi ongelmia jätevedenpuhdistamoiden biologisissa prosesseissa. Talvivaaran antamien tietojen mukaan kipsisakka-altaasta vuotaneen nesteen sulfaattipitoisuus oli 50 000 mg/l.

Kainuun ELY-keskus on suullisesti antanut Talvivaaralle luvan poiketa Vaasan hallinto-oikeuden 2.4.2013 antamasta välipäätöksestä Nro 13/0081/1, joka koskee Vuoksen valuma-alueelle johdettavaa jätevettä. Välipäätöksen mukaan jätevesien johtaminen Vuoksen vesistön suuntaan on toteutettava siten, että kyseisten jätevesien määrä voi olla enintään 7 % Kalliojoen sen hetkisestä virtaamasta. Jätevesien juoksutus on toteutettava siten, että vedet johdetaan Ylä-Lumijärven ohi. Vaasan hallinto-oikeuden päätöksen mukaan juoksutusmäärä nykyisellä Kalliojoen virtaamalla saisi olla noin 300 kuutiometriä tunnissa Vuoksen suuntaan, mutta virtaama on nyt noin 1300 kuutiometriä tunnissa ja tarkoitus on edelleen nostaa juoksutettavan jäteveden virtaamaa. Hakija katsoo, että Kainuun ELY-keskus on ylittänyt toimivaltansa.

Vaasan hallinto-oikeuden välipäätöksen mukaan YSL 101 a §:n 1 momentin mukaan välipäätökseen saa hakea muutosta vain pääasian yhteydessä. Kainuun ELY-keskuksella ei siten ole ollut oikeutta muuttaa välipäätöstä tai hakea siihen muutosta, joten Kainuun ELY-keskus on menetellyt YSL:n ja hallinto-oikeuden välipäätöksen vastaisesti. Tästä aiheutuu Vuoksen vesistöalueella pilaantuneiden vesistöjen lisäkuormitusta ja pilaantuneen alueen laajentumista. Kainuun ELY-keskuksen olisi tullut vaatia jätevesien varastointia kaivosalueella

käyttäen hyväksi mm. Kuusilammen avolouhosta, joka on turvallisempi välivarasto jätevesille ennen niiden puhdistamista kuin Kortelammen hätätyönä rakennettu patoalue.

Vaasan hallinto-oikeuden 8.3.2013 antaman päätöksen Nro 13/0054/1 mukaan Kainuun ELY-keskuksen ei olisi pitänyt jättää lähivesien kunnostus- ja puhdistustoimia Talvivaaran omatoimisuuden varaan eikä kaikilta osin hylätä Hakijan vaatimusta kaivoksen lähivesien kunnostamiseksi ja puhdistamiseksi. Hallinto-oikeuden mukaan Kainuun ELY-keskuksen olisi tullut asettaa Talvivaaralle velvoite määräaikaan mennessä velvoitteen tehosteeksi asetetuin uhin selvittää kaivoksen Vuoksen vesistön lähivesien kunnostus- ja puhdistamisvaihtoehdot sekä määräaikaan mennessä toimittaa selvitys Kainuun ELY-keskukselle. Kunnostus- ja puhdistustoimenpiteiden vaatimisen sijaan Kainuun ELY-keskus on em. Vaasan hallinto-oikeuden päätöksen jälkeen hyväksynyt kahdesta mittavasta kipsisakka-altaan vuodosta aiheutuneet jätevesien juoksutukset Vuoksen suuntaan jo pilaantuneiksi todettuihin vesistöihin.

Kainuun ELY-keskus toimii valtakunnallisena kaivospatojen turvallisuudesta vastaavana viranomaisena. Tästä huolimatta juuri Kainuussa huonosti rakennetuista patoaltaista on aiheutunut merkittävää ympäristön pilaantumista niin Kainuun kuin Savon alueilla. Talvivaaran kipsisakka-allas on vuotanut jo neljä kertaa. Varoaltan padosta Kainuun ELY-keskus toteaa, että rakentamisen materiaalivaatimusten täyttymisestä ja laaduntarkkailusta ei ole täyttä varmuutta. Kainuun ELY-keskus ei pidä Kortelammen patoja turvallisina ja perustelee jätevesien juoksutusta Vuoksen vesistöön tällä perusteella – vaikka on itse valvonut patojen rakentamisen.

Hakija katsoo, että toistuvat poikkeustilanteet Talvivaarassa ovat merkki vakavista ongelmista yhtiön toiminnassa. Ympäristöasioiden hallinnan hajottaminen lukuisiin erillisiin lupahakemuksiin ja poikkeustilanteiden käsittely YSL 62 §:n nojalla ei ole nykytilanteessa järkevää, varsinkin, kun ympäristöä pilaava toimenpide tehdään ensimmäisenä ja päätökset puhumattakaan muutoksenhakuratkaisuista tulevat jälkikäteen. Ympäristön pilaantumista ei siten voida ympäristölainsäädännön mukaisin lupa- ja ilmoitusmenettelyin estää. Tästä syystä on välttämätöntä, että kaivoksen toiminta keskeytetään, jätevedet varastoidaan kaivosalueella, pilaantuneet maa- ja vesialueet kunnostetaan ja toiminnan rikosoikeudellinen tutkinta suoritetaan loppuun ennen toiminnan käynnistämisen uudelleen harkintaa.

Tausta

Pohjois-Suomen ympäristölupavirasto (1.1.2010 alkaen Pohjois-Suomen aluehallintovirasto) on 29.3.2007 antanut Talvivaaran kaivostoimintaa koskien päätöksen dnro PSY-2006-Y-47. Ympäristöluparatkaisun alussa määrätään seuraavasti:

"Ympäristölupavirasto myöntää Talvivaara Projektin Oy:lle ympäristöluvan, joka koskee, niiltä osin kuin tällä päätöksellä ei toisin määrätä, hakemuksen mukaista ja laajuista monimetallimalmin avolouhoksista tapahtuvaa louhintaa, 1. ja 2. vaiheen kasaliuotusta, metallitehdasta, vety- ja rikkivetytehdasta, kalkin polttamoa, sivukivien läjitysalueita ja kipsisakan läjittämistä sekä muita näihin liittyviä aputoimintoja Sotkamon kunnassa ja Kajaanin kaupungissa. Toiminnassa on noudatettava tässä päätöksessä annettuja lupamääräyksiä."

Vaasan hallinto-oikeus muutti 15.2.2008 Pohjois-Suomen ympäristölupaviraston asettamaa jätevesien koostumusta koskevaa lupaehto 8 päätöksellään no 08/0039/1, jonka korkein hallinto-oikeus pysytti päätöksellään 24.11.2008 taltionumero 2953.

Voimaan jäänyt lupamääräys 8 oli sisällöltään seuraava:

"Kipsisakka-altaan ylivuotovedet on käsiteltävä siten, että jälkikäsitteily-yksiköihin johdettavan jäteveden pH-arvo on 6-9,5 ja nikkelpitoisuus alle 0,5 mg/l, kuparipitoisuus alle 0,5 mg/l ja sinkkipitoisuus alle 1,5 mg/l ja kiintoainepitoisuus alle 10 mg/l laskettuna 30 johtamisvuorokauden virtaamapainotteisena liukuvana keskiarvona. Kiintoaineen raja-arvo on tavoitteellinen jälkikäsitteily-yksiköihin johdettavalle jätevedelle. Jälkikäsitteily-yksiköistä vesistöön johdettavan kiintoaineen hehkutusjäännöksen pitoisuuden on oltava alle 10 mg/l johtamisvuorokausien neljännesvuosikeskiarvona laskettuna. Yksittäisen näytteen nikkeli- tai kuparipitoisuus ei saa olla yli 1,0 mg/l eikä sinkkipitoisuus yli 2,0 mg/l".

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto muutti 31.3.2011 antamallaan päätöksellä dnro PSAVI/225/04.08/2010 Talvivaaran kaivoksen ympäristöluvan lupaehdot 7, 8 ja 9 siten, että jätevesiä voidaan johtaa myös suoraan loppuneutraloinnista jälkikäsitteily-yksiköille. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto päätti 26.7.2011 ratkaisullaan dnro PSAVI/77/04.08/2011, että em. päätöstä voidaan noudattaa muutoksenhausta huolimatta. Päätöksiin haettiin muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta. Vaasan hallinto-oikeus on antanut ratkaisunsa asiassa 30.3.2012. Hallinto-oikeus kumosi päätöksellään edellä tarkoitetut Pohjois-Suomen aluehallintoviraston ratkaisut. Talvivaara on johtanut ympäristöön vettä kipsisakka-altaan ohi Kainuun ELY-keskuksen 15.6.2012 antaman päätöksen nojalla. Päätös on määrätty noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta. Vaasan hallinto-oikeus on 4.3.2013 päätöksellä nro 13/0047/1 kumonnut Kainuun ELY-keskuksen em. päätöksen täytäntöönpanomääräyksiensä. Vaasan hallinto-oikeuden päätös ei ole lainvoimainen. Tällä hetkellä Talvivaara johtaa loppuneutraloinnin ylitteisiä jälkikäsitteily-yksiköiden kautta Oulujoen ja Vuoksen vesistöjen suuntaan Pohjois-Suomen aluehallintoviraston 31.5.2013 (Dnro PSAVI/12/04.08/2013) antaman päätöksen nojalla.

Talvivaara on esittänyt ympäristö- ja vesitalouslupaansa koskevassa ympäristölupahakemuksessa jäteveden keskimääräiset pitoisuudet eräille alkuaineille ja yhdisteille. Talvivaaran kaivoksen yhteydessä toimivalta metallitehtaalta vesistöihin johdettavassa jätevedessä on ollut ennakolta arvioitua enemmän mm. sulfaattia, natriumia ja mangaania. Lähimpien purkuvesistöjen vesien pitoisuudet edellä mainittujen alkuaineiden ja yhdisteen osalta ovat nousseet Talvivaaran kaivoksen toimintaa koskeneessa YVA-prosessissa ja ympäristölupahakemuksessa arvioitua suuremmiksi. Johdettu jätevesi aiheutti kesällä 2010 pH-arvon laskua Salmisen ja Kalliojärven vesistöissä. Mitä tulee Kalliojärveen ja Kivijärveen, ympäristöterveydenhuoltoviranomaisena toimiva Kainuun maakuntakuntayhtymä on päivittänyt 14.8.2012 yhteenvedon veden laatuun liittyvistä asioista, jotka vaikuttavat veden käyttöön (liite 3). Kipsisakka-altaan vuodon johdosta Kainuun ELY-keskus ja Kainuun maakuntakuntayhtymän ympäristöterveydenhuolto antoivat käyttösuosituksia Talvivaaran lähivesistöille 29.11.2012 (liite 4).

Kainuun ELY-keskus on antanut Talvivaaralle 20.5.2011 kehotuksen, jonka mukaan Talvivaaran tuli selvittää Kaivoslammen, Syvälammen ja Härkälammen suunnasta Kalliojoen alaosan kautta Kolmisoppeen kohdistuvan metallikuormituksen määrä ja aiheuttajat sekä tehostaa prosessivesien käsittelyä niin, että jätevesi saadaan myös natrium-, sulfaatti- ja mangaanipitoisuuksien osalta vastaamaan ympäristölupahakemuksessa esitettyjä pitoisuusarvoja. Määräaika selvityksen toimittamiselle oli 15.9.2011. Samassa yhteydessä edellytettiin selvitystä kuormituksen vähentämiseksi toteutetuista ja toteutettavaksi esitettävistä toimenpiteistä. Kehotuksessa todettiin edelleen, että "Toimenpiteet kokonaisuutenaan mukaan lukien prosessivesien kierrätyksen lisääminen tulee suunnitella ja toteuttaa niin, että jäteveden johtamisen haitalliset vesistövaikutukset saadaan vastaamaan enintään ympäristölupahakemuksessa esitettyä viimeistään 15.10.2011 mennessä uhalla, että ELY-keskus muutoin ryhtyy ympäristönsuojelulain 88 §:ssä mainittuihin toimenpiteisiin asiassa." Talvivaara antoi selvityksensä asiaan 15.9.2011.

Muut päätökset

Kainuun ELY-keskus on antanut ennen kipsisakka-altaan vuotoa vesien varastoinnista päätöksiä, joita on referoitu alla.

Kainuun ELY-keskus antoi 15.6.2012 päätöksen Talvivaaran YSL 62 §:n mukaiseen ilmoitukseen koskien kipsisakka-altaan ylitevesien tilapäistä varastointia Kuusilammen avolouhoksessa. Talvivaaralle myönnettiin lupa kipsisakka-altaan ylitevesien varastointiin Kuusilammen avolouhoksessa enintään 15.8.2013 saakka. Hakijan tuli luvan mukaan huolehtia, että Kuusilammen avolouhoksen pohjalla olevan vedenpinta ei pääse kipsisakka-altaan ylitevesien varastoinnin aikana nousemaan yli tason 190 mmp. Vaasan hallinto-oikeus ei ole 4.3.2013 päätöksessään valituksesta muuttanut Kainuun ELY-

keskuksen päätöstä poikkeusmääräajan päättymisen vuoksi. Vaasan hallinto-oikeuden päätös ei ole lainvoimainen.

Kainuun ELY-keskus antoi 15.8.2012 päätöksen Talvivaaran YSL 62 §:n mukaiseen ilmoitukseen koskien kipsisakka-altaan ylitevesien tilapäistä varastointia Kuusilammen avolouhoksessa ja Kuusilammen avolouhoksen eteläosan sade- ja valumavesien tilapäistä varastointia Kuusilammessa. Talvivaaralle myönnettiin lupa kipsisakka-altaan ylitevesien varastointiin Kuusilammen avolouhoksessa enintään 31.12.2012 saakka. Hakijan tuli luvan mukaan huolehtia, että Kuusilammen avolouhoksen pohjalla oleva vedenpinta ei pääse kipsisakka-altaan ylitevesien varastoinnin aikana nousemaan yli tason 194 mmp. Talvivaaralle myönnettiin lisäksi lupa Kuusilammen avolouhoksen eteläosan sade- ja valumavesien tilapäiseen varastointiin Kuusilampeen ylimmilleen tasolle +232 mmp enintään 1.4.2013 saakka. Kainuun ELY-keskuksen päätös on lainvoimainen.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto ja Kainuun ELY-keskus ovat antaneet Talvivaaran kaivoksella tapahtuneiden kipsisakka-altaan vuotojen jälkeen päätökset, joita on referoitu alla.

Pilaantuneiden maiden puhdistus

Talvivaara on toimittanut Kainuun ELY-keskukselle 21.12.2012 ilmoituksen Lumijoen yläosan pilaantuneiden maiden puhdistamiseksi. Kainuun ELY-keskus on antanut ratkaisun asiassa 21.1.2013.

Päätöksessä todetaan mm. seuraavaa: Talvivaaran kaivoksella tapahtui marraskuun 2012 alussa kipsisakka-altaan vuoto. Vuodon seurauksena kaivoksen eteläisen jälkikäsitteily-yksikön ja Ylä-Lumijärven väliselle osuudelle Lumijoen varteen kertyi kipsisakkaa sekä sakkaa jota muodostui, kun metallien saostamisessa käytettiin kalkkia. Sakkaa kertyi alueen läpi kulkevan Lumijoen kohdalle ja sen ympäristöön, kun vettä padotettiin alueelle.

Jokialueelle kertyneen sakan kulkeutumisriski on suuri kevään sulamisvesien vaikutuksesta. Kunnostuksen tavoite on ympäristövaikutusten minimoimiseksi poistaa alueelle kertynyt sakka mahdollisimman nopeasti talviaikana sakan ollessa vielä jäänyt ja virtaavien vesien määrän ollessa vähäinen. Kunnostus pyritään toteuttamaan mahdollisimman vähän ympäristöhäiriötä aiheuttaen. Lähtökohta kunnostuksen toteutuksessa on, että kunnostus ei saa lisätä sakasta aiheutuvia ympäristövaikutuksia verrattuna tilanteeseen, jossa sakkaa ei poisteta.

Kunnostusalueelta poistettaville sakoille rakennetaan välivarastoalue. Välivarastoalueelle toteutetaan vesienkeräily- ja johtamisjärjestelmä, jonka avulla altaaseen kertyvät vedet johdetaan edelleen käsittelyyn muiden turvapadon takana olevien vesien tavoin.

Kunnostustavoitteena kohteessa on minimoida kunnostusalueelle kertyneen sakan ympäristövaikutukset poistamalla haitta-ainepitoinen sakka eteläiseltä suo- ja puroalueelta. Ensisijaisesti kunnostettava alue on Lumijoen uoma ylävesikorkeuteen saakka sekä uoman lähiympäristö.

Kunnostettavan alueen laajuus on noin 3-5 hehtaaria. Kipsisakka on läjittynyt pääosin enintään noin 0,2 metriä paksuksi kerrokseksi alueelle. Lumijoen uomassa hitaamman virtauksen alueilla ja syvänteissä sekä Ylä-Lumijärven patoaltaassa sakkaa voi olla paksimpana kerroksena. Kipsisakan lisäksi voi olla työteknisesti tarpeen poistaa kerros sakan alla olevaa turvetta, mikäli sen todetaan pilaantuneen kipsisakan sisältämällä haitta-aineilla. Alustavasti arvioitu poistettava sakkamäärä on noin 10 000-15 000 kuutiometriä. Kaivuolosuhteista riippuen kokonaiskaivumäärä on jonkin verran suurempi.

Kunnostustoimenpiteet toteutetaan poistamalla kunnostusalueelle läjittyneet sakat sekä tarvittavilta osin myös sakan sekaista turvetta kaivinkoneella. Kunnostetuille alueille tuodaan korvaavia puhtaita moreeni- ja pintamaa-aineksia maaston muotoilemiseksi ja kasvualustan muodostamiseksi. Samalla kertaan tuodaan materiaalit Lumijoen uoman muotoilua varten. Puhtaat maa-ainekset otetaan kaivospiirin alueelta.

Ennen kunnostusta toteutettavilla vedenjohtamisjärjestelyillä sekä kunnostuksen aikaisilla pumppauksilla on tarkoituksena ehkäistä vedenjohtamistarve kunnostusalueelta ympäristöön kunnostuksen aikana. Tavoitteena on kunnostuksen aikana saada pumpattua kaikki alueelle tulevat ja siellä muodostuvat vedet Kortelammen turvapadon taakse. Kortelammen turvapatoaltaan vesien käsittely on kuvattu erillisessä suunnitelmassa, joka on parhaillaan tekeillä.

Kunnostusalueella oleva tai siellä muodostuva kipsisakan sekainen vesiliete, jota ei saada kaivettua, poistetaan pumppaamalla tai imemällä säiliöautoon. Liete johdetaan Kortelammen turvapatoaltaaseen, jossa lietteen kuivuessa erottuva vesi saadaan johdettua käsittelyyn.

Sakan poistamisen jälkeen Lumijoen uomassa on uusi pinta, joka todennäköisesti on hyvin eroosioherkkä. Lumijoen uoman muotoilu tehdään kunnostuksen edetessä siten, että kevään suurten virtaamien aikana uoman eroosio tulee olemaan mahdollisimman vähäistä. Eroosion vähentäminen toteutetaan tarvittaessa rakentamalla jokeen pieniä pohjapatoja ja sedimentoitumisalueita. Lumijoen ympäröivien alueiden täytöillä puhtailla maa-aineksilla pyritään palauttamaan uoman leveys mahdollisimman lähelle alkuperäistä tilannetta.

Kunnostusalueelta poistettava sakka välivarastoidaan tarkoitukseen erikseen rakennettavalla välivarastoalueella. Välivarastoalueen tarkempi kuvaus on esitetty kunnostussuunnitelman liitteissä 1 ja 2.

Poistettavan sakan loppusijoittaminen tai hyötykäyttö selvitetään välivarastoinnin aikana ja esitetään viranomaiselle erikseen.

Päätökseen sisältyvän määräyksen mukaan Talvivaaran on toimitettava loppuraportin yhteydessä välivarastoitujen maamassojen loppusijoitukselle esitettävää ratkaisua koskeva suunnitelma Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle ympäristöluvan päivityshakemuksen liitteeksi ja pyydettyä YSL 54 §:n mukaista ratkaisua materiaalin loppusijoituksesta. Kunnostusalueelta poistettavan sakan välivarastointi on Kainuun ELY-keskuksen päätöksen mukaan sallittu siihen asti, kunnes Pohjois-Suomen aluehallintovirasto ratkaisee poistettavan materiaalin loppusijoituksen täytäntöönpanokelpoisella päätöksellä. Kainuun ELY-keskuksen päätös on lainvoimainen.

Tarkkailusuunnitelman muutos

Kainuun ELY-keskus on 21.1.2013 antanut päätöksen koskien Talvivaaran kipsisakka-altaan vuodon lisätöiden tarkkailusuunnitelmaa, jonka tarkoituksena on lyhyellä ajanjaksolla seurata kipsisakka-altaan vuodosta aiheutuneita vesistövaikutuksia. Ympäristöluvanvaraisen toiminnan seuranta- ja tarkkailumääräyksistä säädetään YSL 46 §:ssä, jonka 4 momentin mukaan seuranta- ja tarkkailumääräyksiä sekä hyväksytyä seuranta- ja tarkkailuohjelmaa voidaan tarvittaessa muuttaa luvan voimassaolosta huolimatta.

Noudattamalla tarkkailusuunnitelmassa esitettyä tarkkailuohjelmaa ja huomioimalla tässä päätöksessä määrätyt muutokset ja lisäykset tarkkailusta saadaan tarvittavat tiedot poikkeuksellisen tilanteen lyhyen ajan aiheuttamista muutoksista lähivesien laatuun ja sitä kautta aineistoa, jonka perusteella voidaan päästö- ja vaikutustarkkailua edelleen tarkentaa.

Talvivaaran kaivoksella on vuosi 2013 ns. laajemman tarkkailun vuosi, johon sisältyy mm. ekologista tarkkailua. Kainuun ELY-keskuksen päätös on lainvoimainen.

Vesien johtaminen ympäristöön

Kainuun ELY-keskus antoi 27.11.2012 päätöksen Talvivaaran YSL 62 §:n mukaiseen ilmoitukseen koskien kipsisakka-altaan ylitevesien tilapäistä varastointia louhokseen ja Kuusilampeen varastoitujen vesien johtamista ympäristöön. Talvivaaralle myönnettiin lupa kipsisakka-altaisiin varastoitujen vesien siirtämiseen ja tilapäiseen varastointiin Kuusilammen avolouhoksessa. Lisäksi myönnettiin lupa Kuusilampeen varastoitujen valumavesien johtamiseen Härkäpuron vesistöreittiä Oulujoen vesistöön. Vaasan hallinto-oikeus on 2.5.2013 päätöksellään kumonnut ELY-keskuksen päätöksen siltä osin, kuin se koski Kuusilampeen varastoitujen vesien johtamista vesistöön. Vaasan hallinto-oikeuden päätös ei ole lainvoimainen.

Kainuun ELY-keskus antoi 12.2.2013 päätöksen Talvivaaran YSL 62 §:n mukaiseen ilmoitukseen koskien käsiteltyjen jätevesien johtamista pois kaivosalueelta. Talvivaaran ilmoitus koski yhteensä 3,8 M m³ johtamista. Talvivaaralle myönnettiin lupa 0,9 M m³ jätevesimäärän johtamiseen sekä eteläiselle että pohjoiselle purkureitille, eli yhteensä 1,8 miljoonan kuutiometrin johtamiselle. Asian käsittely siirrettiin ympäristölupaviranomaisena toimivalle Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle niiltä osin, kuin vesien johtamista ei Kainuun ELY-keskuksen päätöksellä sallittu. Vaasan hallinto-oikeus välipäätöksellään 2.4.2013 kielsi ja keskeytti valitusten hallinto-oikeuskäsittelyn ajaksi Kainuun ELY-keskuksen päätöksen täytäntöönpanon siten, että ilmoituksen mukaisten jätevesien johtaminen Vuoksen vesistön suuntaan voi olla enintään 7 % Kalliojoen sen hetkisestä virtaamasta. Vaasan hallinto-oikeus on 27.6.2013 päätöksellään kumonnut ELY-keskuksen päätöksen siltä osin kuin siinä oli myönnetty lupa johtaa käsiteltyjä jätevesiä luontoon. Vaasan hallinto-oikeuden päätös ei ole lainvoimainen.

Kainuun ELY-keskus antoi 26.4.2013 päätöksen Talvivaaran YSL 62 §:n mukaiseen ilmoitukseen koskien käsiteltyjen jätevesien johtamista pois kaivosalueelta. Talvivaaran ilmoitus koski Vaasan hallinto-oikeuden 2.4.2013 välipäätöksen noudattamatta jättämistä kipsisakka-altaan vuoden 7.-9.4.2013 aiheuttamassa poikkeuksellisessa tilanteessa. Ilmoitus koski lisäksi lupaa johtaa 620 000 m³ Kortelammen vesiä puhdistettuna Vuoksen vesistöön aiemmin myönnetyn 0,9 M m³ lisäksi sekä lupaa johtaa 200 000 m³ kipsisakka-altaan lohkojen 5-6 vettä neutraloitavaksi Haukilampeen ja puhdistettuna edelleen Oulujoen vesistöön. Talvivaaralle myönnettiin lupa käsitellyn jäteveden tilapäiseen johtamiseen 12.2.2013 annetun kiintiön puitteissa Vuoksen vesistöalueen suuntaan päätöksessä määrättyin ehdoin. Talvivaaralle myönnettiin lisäksi lupa jäteveden tilapäiseen johtamiseen Haukilampeen käsiteltäväksi. Lupaa lisäjuoksutuksille Oulujoen ja Vuoksen valuma-alueille ei myönnetty. Vaasan hallinto-oikeus ei ole päätöksellään 27.6.2013 muuttanut päätöksen voimassaolon päättymisen vuoksi valituksesta asioiden 2 ja 3 määräyksiä. Vaasan hallinto-oikeuden päätöksestä on valitettu korkeimpaan hallinto-oikeuteen. KHO on 7.10.2013 antamallaan päätöksellä jättänyt Vaasan hallinto-oikeuden päätöksestä tehdyn valituksen tutkimatta.

Kainuun ELY-keskus antoi 23.5.2013 päätöksen Talvivaaran YSL 62 §:n mukaiseen ilmoitukseen koskien kaivosalueelle varastoitujen vesien tilapäistä käsittelyä ja luontoon johtamista. Talvivaaran ilmoitus koski kaivosalueelle varastoitujen vesien tilapäistä käsittelyä ja luontoon johtamista Vuoksen vesistöön 1200 m³ tunnissa ja Oulujoen vesistöön 800 m³ tunnissa. Talvivaaralle myönnettiin lupa vesien tilapäiseen käsittelyyn ja luontoon johtamiseen määrälle, mikä on patoturvallisuuden ja avolouhoksen vedenpinnan nousemisen estämiseksi välttämätöntä. Oulujoen suuntaa johdettavan käsitellyn

vuotoveden ja louhoksen valumaveden määrä saa olla enintään 288 000 m³. ELY-keskuksen päätös on lainvoimainen.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on 31.5.2013 päätöksellään nro 52/2013/1 myöntänyt ympäristöluvan Talvivaaran kaivoksen toiminnan olennaiseen muuttamiseen käsiteltyjen jätevesien johtamisen ja siihen välittömästi liittyvien asioiden osalta. Aluehallintovirasto on muuttanut lupamääräyksistä ilmenevästi Talvivaaran kaivoksen ympäristö- ja vesitalousluvan nro 33/07/1 pilaantumisen estämistä koskevaa yleistä määräystä 4 ja jätevesipäästöjä koskevia lupamääräyksiä 5, 6, 7, 8, 9 ja 12 siten, että jätevesipäästöjä rajoittavat sekä pitoisuus- että enimmäispäästörajat. Johdettavien jätevesien vuosittaista enimmäismäärää koskeva rajoitus on poistettu. Uusien määräysten mukaan metallien talteenottolaitoksen loppuneutralointilaitoksen (LONE) ylitevedet voidaan tarvittaessa johtaa pohjoisen tai eteläisen jälkikäsittely-yksikön kautta. Jälkikäsittely-yksiköt voidaan ohittaa silloin, kun jälkikäsittely ei enää paranna puhdistustulosta. Aluehallintovirastossa vireillä olevaan Talvivaaran kaivoksen ympäristö- ja vesitalousluvan lupamääräysten tarkistamista sekä uraanin talteenottolaitoksen ympäristölupaa ja toiminnan aloittamista muutoksenhausta koskevaan hakemukseen annettavassa päätöksessä tullaan käsittelemään tämän päätöksen voimassaolo. Aluehallintoviraston päätös ei ole lainvoimainen. Päätös on kuitenkin välittömästi täytäntöön pantavissa muutoksenhausta huolimatta.

Lupapäätöksen nro 52/2013/1 lupamääräykset 6, 7, 8, 8a, 9, 9a ja 9b ovat sisällöltään seuraavat:

6. Prosessivedet, louhitun malmin, rikkipitoisen sivukiven tai läjitetyn jätteen kanssa kosketuksiin joutuvat sade- ja valumavedet, avolouhosten kuivatusvedet, avolouhoksen pintamaan poistoalueilta muodostuvat kuivatusvedet, sulfaatti- ja metallipitoiset tehdasalueen hulevedet sekä primääri- ja sekundääriliuotusalueiden ympäriltä ja muilta alueilta kerättävät suojapumppausvedet sekä muut vastaavat likaantuneet vedet on palautettava kaivoksen liuoskiertoon tai puhdistettava ennen vesistöihin tai uusiin varastoaltaisiin johtamista siten, että lupamääräyksessä 8 määrätyt pitoisuusraja-arvot eivät ylitä.

7. Metallien talteenottolaitoksen prosessivedet on palautettava liuoskiertoon. Liuoskierrosta metallin talteenoton jälkeen poistettava osa vedestä on käsiteltävä vähintään nykyisellä tai sen tasoisella tekniikalla (raudan saostus ja loppuneutralointi) ja ensisijaisesti palautettava talteenottolaitoksen käyttövedeksi tai muuten käytettäväksi hyödyksi kaivoksen eri käyttökohteissa.

Loppuneutraloinnin (LONE) ylitevedet voidaan tarvittaessa johtaa joko Oulujoen vesistön suuntaan pohjoisen jälkikäsittely-yksikön (Haukilampi-Kärsälampi) kautta tai Vuoksen vesistön suuntaan etelän jälkikäsittely-yksikön (Lumelan allas - Urkin allas - Kortelammen allas)

kautta. Jälkikäsittely-yksiköt voidaan ohittaa silloin, kun jälkikäsittely ei enää paranna puhdistustulosta. Vesistöön johdettavan veden tulee täyttää lupamääräyksen 8 vaatimukset.

8. Kaikki vesistöön johdettavat lupamääräyksessä 6 tarkoitetut likaantuneet vedet on käsiteltävä hakemuksessa esitetyllä tai vähintään vastaavan tehoisella tavalla niin, että jokaisesta käsittelykohteesta vesistöön johdettavan veden kokonaispitoisuudet alittavat virtaamapainotteisena kuukausikeskiarvona laskettuna seuraavat raja-arvot:

-Nikkeli	0,3 mg/l
-Kupari	0,3 mg/l
-Sinkki	0,5 mg/l
-Rauta	4 mg/l
-Uraani	10 µg/l
-Sulfaatti	6 000 mg/l
-Kiintoaine	20 mg/l

Yksittäisen näytteen nikkeli-, kupari- tai sinkkipitoisuus ei saa olla yli 1,0 mg/l.

Vesistöön johdettavan veden mangaanipitoisuuden on oltava tavoitearvona alle 6,0 mg/l virtaamapainotteisena kuukausikeskiarvona laskettuna.

Vesistöihin johdettavan veden pH ei saa ylittää arvoa 10,5. Veden pH-lukujen virtaamapainotteisen kuukausikeskiarvon on oltava alle 10.

Vesistöön johdettavan veden elohopea- ja kadmiumpitoisuutta koskevat lisäksi seuraavat vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista annetun valtioneuvoston asetuksen (1022/2006) liitteessä 1B) määrätyt raja-arvot:

liukoinen elohopea	5,0 µg/l
liukoinen kadmium	10,0 µg/l

Muilta osin vesistöön johdettavan veden pitoisuuksien on oltava hakemukseen liitettyssä vesienkäsittelysuunnitelmassa (tämän päätöksen kertoelmaosan kohta "Puhdistetun veden laatu") esitetyllä tasolla. Jos pitoisuudet poikkeavat siinä esitetystä olennaisesti, tulee luvan saajan toimia lupamääräyksen 4a edellyttämällä tavalla.

8a. Veden liukoinen kadmium- ja lyijypitoisuus sekä ahvenen (lihaksen) elohopeapitoisuus eivät luontaiset taustapitoisuudet huomioon ottaen saa ylittää purkupaikkojen alapuolisissa vesistöissä vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista annetun valtioneuvoston asetuksen liitteessä 1 C) sisämaan pintavesille säädettyjä ympäristölaatonormeja (AA-EQS).

Veden liukoinen nikkelpitoisuus ei luontainen taustapitoisuus huomioon ottaen saa ylittää tämän päätöksen mukaisesti johdettavien käsiteltyjen jätevesien vaikutuksesta edellä ratkaisuosassa määrätyn sekoittumisvyöhykkeen ulkopuolella etelässä Kivijoessa tai Laakajärvessä ja pohjoisessa Tuhkajoessa tai Jormasjärvessä tai alempanakaan vesistöissä vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista annetun valtioneuvoston asetuksen liitteessä 1C) sisämaan pintavesille säädettyä ympäristölaatumnormia (AA-EQS).

Luvan saajan on esitettävä Kainuun ELY-keskukselle 30.9.2013 mennessä asiantuntija-arvio Jormasjärven ja Laakajärven luontaisista nikkelin taustapitoisuuksista.

9. Käsitellyt jätevedet on juoksutettava vesistöihin tasaisesti niiden virtaamiin suhteutettuna. Kuhunkin purkusuuntaan johdettavan jäteveden vuorokausivirtaama saa olla 10.4.-15.6. enintään 15 % ja muina aikoina enintään 10 % johtamista edeltäneen Kalliojoen alaosan 7 vuorokauden keskivirtaamasta.

Vuoksen vesistön suunnassa käsitellyt jätevedet on johdettava Ylä-Lumijärven ohi Lumijokeen.

Virtaaman luotettavan seuraamisen mahdollistamiseksi luvan saajan on määritettävä Kalliojoen purkautumiskäyrä ja rakennettava jokeen, Korentojoen yhtymäkohdasta alavirtaan, virtaaman määrittämiseksi tarpeellinen vedenkorkeuden mittauspiste tarpeellisine laiteasennuksineen.

Esitys Kalliojoen virtaamien huomioonottamisesta vesistöön johdettavien käsiteltyjen jätevesien määrän laskennassa on toimitettava Kainuun ELY-keskuksen hyväksyttäväksi viimeistään 7.6.2013.

9a. Kaivosalueelta nykyisiin purkupaikkoihin, Oulujoen vesistössä Kolmisopen yläpuolelle ja Vuoksen vesistössä Lumijokeen johdettavien, lupamääräyksien 6 ja 8 tarkoittamien käsiteltyjen jätevesien aiheuttama yhteenlaskettu päästö vesiin saa olla enintään seuraava:

Loppuvuonna 2013 (16.5.-31.12.)

-Nikkeli	300 kg
-Kupari	150 kg
-Sinkki	300 kg
-Mangaani	20 000 kg
-Sulfaatti	12 000 t
-Natrium	6 500 t

Vuonna 2014

-Nikkeli	250 kg
-Kupari	150 kg
-Sinkki	300 kg
-Mangaani	16 000 kg
-Sulfaatti	12 000 t
-Natrium	6 500 t

Vuodesta 2015 alkaen

-Nikkeli	250 kg/v
-Kupari	150 kg/v
-Sinkki	300 kg/v
-Mangaani	2 600 kg/v
-Sulfaatti	1 300 t/v
-Natrium	650 t/v

9b. Luvan saajan on järjestettävä toiminta niin, että Vuoksen vesistössä Lumijokeen tai Oulujoen vesistössä Kolmisopen yläpuolelle johdetaan enintään 60 % vuoden kokonaispäästöistä.

Ratkaisun perustelujen mukaan päätöksen mukaisesti johdettavat käsitellyt jätevedet ylläpitävät, mutta eivät oleellisesti lisää niitä haitallisia vesistövaikutuksia, jotka ovat jo aiheutuneet Talvivaaran kaivosalueelta ympäristöluvasta poiketen johdettujen jätevesien seurauksena Vuoksen vesistön puolella erityisesti Ylä-Lumijärvessä, Lumijoessa ja Kivijärvessä sekä Oulujoen vesistön puolella erityisesti Salmisessa, Kalliojärvessä ja Kalliojoessa. Niiden veden käyttömahdollisuudet ovat jo heikentyneet voimakkaasti. Niiden tila alkaa vähitellen parantua viimeistään vuodesta 2015 alkaen jätevesipäästöjen pienentymisen ja kunnostustoimenpiteiden myötä, kun noudatetaan tämän luvan päätöksiä.

Päätöksen mukaiset päästöt kulkeutuvat vähitellen Kivijärven alapuoliseen Laakajärveen sekä Kolmisopen alapuoliseen Jormasjärveen. Lisäksi ne lisäävät Kivijärvessä sekä Salmisessa, Kalliojärvessä ja Kolmisopessa jo olevan runsaasti natriumsulfaattia ja metalleja sisältävän veden kulkeutumista Laakajärveen ja Jormasjärveen. Näiden päästöjen seurauksena veden sulfaatti- ja metallipitoisuudet kohoavat vuonna 2013 edellä mainittujen arvioiden perusteella selvästi erityisesti Laakajärven pohjoisosan ja Jormasjärven eteläosan syvänteissä. Jätevesien vaikutus näkyy selvästi kohonneina sulfaattipitoisuuksina ja siihen liittyen kohonneina sähkönjohtavuuksina (suolapitoisuuksina) sekä myös jossain määrin kohonneina metallipitoisuuksina pitkälle alavirtaan etenkin Vuoksen vesistön Nurmijoen reitillä, jossa laimenemisolosuhteet ovat oleellisesti huonommat kuin Oulujoen vesistössä Jormasjärven ja Jormasjoen alapuolella.

Laakajärveen ja Jormasjärveen ei kuitenkaan todennäköisesti muodostu vastaavanlaista vesimassan pysyvää kerrostuneisuutta suolapitoisuuden suhteen kuten Kivijärvestä, Salmisessa ja Kalliojärvestä. Tällöin tilanne alkaa Laakajärvestä ja Jormasjärvestä parantua ja palautua vähitellen entiselleen viimeistään, kun jätevesipäästöt, erityisesti sulfaattipäästöt, pienenevät vuonna 2015 selvästi vuosien 2013 ja 2014 sekä aikaisemmasta tasosta.

Veden natriumsulfaattipitoisuuksien kasvu merkitsee suolapitoisuuden kohoamista. Suolapitoisuuden kasvu järvi- ja jokivesistöjen luonnolliseen tasoon nähden monikymmenkertaiseksi saattaa rajoittaa veden käyttöä. Se aiheuttaa myös ekologisia muutoksia, jotka näkyvät mm. vesistöjen levä- ja pohjaeläinyhteisöissä. Tällöin myös kalastoon ja kalastukseen kohdistuu todennäköisesti haitallisia muutoksia.

Päätöksen mukaisen jätevesien johtamisen seurauksena vuosina 2013 ja 2014 virkistyskäyttöhalukkuus vähenee ja veden käyttö saunavetenä voi vaikeutua etenkin Laakajärven pohjoisosassa ja Jormasjärven eteläosassa. Myös haitalliset kalatalousvaikutukset ovat ilmeisiä Laakajärvestä ja Jormasjärvestä. Tuhkajoen taimenkantaan kohdistuvat riskit kasvavat.

Veden laadun muutokset ja siitä aiheutuvat haitalliset vaikutukset eivät ennalta arvioiden kuitenkaan ole Kivijärven alapuolisessa Laakajärvestä sekä Kolmisopen alapuolisessa Tuhkajoessa ja Jormasjärvestä niin merkittäviä, että kyse olisi YSL 42 §:n 1 momentissa tarkoitetusta luvan myöntämisen esteenä olevasta merkittävästä ympäristön pilaantumisesta tai sen vaarasta tai erityisten luonnonolosuhteiden huonontumisesta, vedenhankinnan tai yleiseltä kannalta tärkeän muun käyttömahdollisuuden vaarantumisesta. Haitallisia terveysvaikutuksia ei aiheudu, kun tilanteen kehittymistä tarkkaillaan intensiivisesti, tarvittaessa vältetään veden käyttöä saunavetenä ja kun noudatetaan mahdollisia käyttörajoitussuosituksia. Pintavettä ei yleensäkaan suositella käytettäväksi juomavetenä.

Jätevesien johtamisesta aiheutuvien vaikutusten vähentämiseksi on luvan saajan maksettavaksi määrätty kalatalousmaksu sekä määrätty käyttöveden toimittamista, Tuhkajoen taimenkannan turvaamista ja vesistöjen kunnostamiseen liittyvät selvitysvelvoitteet. Luvan saaja on lisäksi velvoitettu selvittämään yksityiskohtaisesti tämän luvan mukaisesta jätevesien johtamisesta aiheutuvat vahingot.

Lupamääräyksiä noudattava toiminta täyttää siten YSL:n ja jätelain sekä niiden nojalla annettujen asetusten vaatimukset sekä sen, mitä luonnonsuojelulaissa ja sen nojalla on säädetty.

Vaasan hallinto-oikeus on 22.10.2013 välipäätöksellään Pohjois-Suomen aluehallintoviraston 31.5.2013 lupapäätöksestä tehtyihin

valituksiin muuttanut päätöksen täytäntöönpanon lupamääräyksen 9b osalta siten, että jätevesien johtaminen Vuoksen vesistön Lumijokeen on toteutettava niin, että kyseiset jätevedet sisältävät enintään 40 % lupamääräyksessä 9a mainittujen haitta-aineiden vuosipäästöstä. Mahdollisesti jo aloitettu edellä mainitun kuormitusmäärän ylittävä jätevesien johtaminen Vuoksen vesistöalueelle on heti keskeytettävä. Lupamääräystä 9b koskeva määräys on voimassa siihen saakka, kunnes pääasiaa koskevat valitukset on hallinto-oikeudessa ratkaistu tai kunnes asiasta toisin määrätään. Samalla välipäätöksellä kipsisakka-aitaiden tyhjentämiselle lupamääräyksessä C asetettua määräaika on muutettu siten, että määräaika päättyy 31.12.2013.

Asian käsittelyvaiheet

Kainuun ELY-keskus on kuullut hakemuksen johdosta Talvivaaraa, joka toimitti vastineensa Kainuun ELY-keskukselle 3.6.2013 (liite 5). Hakijalle varattiin mahdollisuus lausua Talvivaaran vastineesta.

Talvivaaran vastine

Talvivaara toteaa vastineessaan 3.6.2013 seuraavaa:

Talvivaara katsoo, että hakijan vaatimuksille ei ole perusteita. SOTE on esittänyt vaatimuksensa Talvivaaran 8.4.2013 jättämän YSL 62 §:n mukaisen ilmoituksen johdosta jättämänsä lausunnon yhteydessä. Talvivaara on ottanut kantaa lausuntoon kokonaisuudessaan 22.4.2013 toimitetun, edellä mainitussa YSL 62 §:n mukaisessa ilmoitusprosessissa antamansa vastineen yhteydessä. Talvivaaran näkemyksen mukaan Hakija ei ole esittänyt vaatimuksensa tueksi sellaisia perusteita, joiden nojalla toimintaa voitaisiin vaatia keskeytettäväksi, vaan Hakijan vaatimus vaikuttaa ennemminkin perustuvan yleiseen närkästykseen Talvivaaran toimintaa kohtaan.

Hakija viittaa lausunnossaan yleisesti ympäristö- ja vesitalousluvan vastaiseen toimintaan. Talvivaara katsoo, ettei se toimi vastoin ympäristö- ja vesitalousluvan määräyksiä, muttei pysty tässä yhteydessä ottamaan Hakijan tarkemmin yksilöimättömään väitteeseen enemmäti kantaa. Siltä osin kun ympäristö- ja vesitalousluvan vastaisuudella tarkoitetaan Talvivaaran YSL 62 §:n mukaisia ilmoituksia ja Kainuun ELY-keskuksen niiden perusteella tekemiä YSL 64 §:n mukaisia päätöksiä, Talvivaara toteaa, että kyseinen poikkeamista koskeva menettely on nimenomaan tarkoitettu mainituissa lainkohdissa yksilöityihin tilanteisiin, joissa lupamääräyksiä ei voida tilapäisesti soveltaa.

YSL 86 §:n nojalla viranomaisella on oikeus välitöntä hallintopakko käyttäen keskeyttää ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttava toiminta, jos toiminnasta aiheutuu

1. välitöntä terveyshaittaa
2. merkittävää muuta välitöntä ympäristön pilaantumista
3. eikä haittaa voida muutoin poistaa tai riittävästi vähentää

Jotta välitöntä hallintopakkoa voitaisiin käyttää, tulee jommankumman tai molempien kiellettyjen seurausten olla käsillä. Lisäedellytyksenä, jonka tulee olla käsillä samanaikaisesti, on että terveyshaittaa tai muuta merkittävää pilaantumista ei voida poistaa tai riittävästi vähentää muilla keinoin kuin keskeyttämällä toiminta. Toiminnan keskeyttäminen edellyttää, että aiheutuva haitta on välitöntä ja konkreettista eikä edes pelkästään haitan aiheutumisen vaara riitä välittömän hallintopakon käyttämisen perusteeksi.

Toiminnan keskeyttämisen mahdollistava säännös on tarkoitettu vain harvoin käytettäväksi. Tämä tarkoitus on myös toteutunut hallinto- ja oikeuskäytännössä. Hallinto- ja oikeuskäytännön vähäisyys kuvanee myös sitä, että toiminnanharjoittajien ja valvovien viranomaisten välillä ei ole ollut erimielisyyttä siitä, milloin tilanne on niin vakava, että toiminta on syytä keskeyttää. Toisin sanoen välittömän hallintopakon käyttämiselle ei ole ollut tarvetta, koska toiminnanharjoittajat ovat ongelmatilanteessa oma-aloitteisesti keskeyttäneet toiminnan. Näin on tapahtunut myös Talvivaaran kohdalla, kun Talvivaara on muun muassa kipsisakka-altaan vuototilanteessa ajanut metallitehtaan toiminnan oma-aloitteisesti alas. Toiminta on käynnistetty vasta, kun siihen on saatu ELY-keskuksen ja muiden Talvivaaran toimintaa valvovien viranomaisten hyväksyntä.

Toiminnan keskeyttäminen on tarkoitettu viimesijaiseksi keinoksi puuttua välitöntä terveyshaittaa tai muuta merkittävää välitöntä pilaantumista aiheuttavaan toimintaan. Välitöntä hallintopakkoa voidaan käyttää vain silloin, kun lievemmät keinot eivät tehoa, toiminnanharjoittaja niskoittelee tai asia on niin kiireellinen, ettei ole aikaa käyttää lievempiä keinoja. Tästä ei Talvivaaran tapauksessa ole kysymys.

Välittömän hallintopakon, eli toiminnan keskeyttämisen, edellytykset keskeyttää toiminta ovat käsillä vain silloin kuin toiminnasta tosiasiallisesti ja välittömästi hallintopakon käyttämistä koskevan päätöksen tekohetkellä aiheutuu kielletty seuraus eli välitöntä terveyshaittaa tai tässä tapauksessa väitettyä välitöntä merkittävää muuta pilaantumista. Esimerkiksi merkittävän pilaantumisen vaaran aiheutuminen ei oikeuta valvovaa viranomaista keskeyttämään toimintaa. Toiminnan keskeyttämistä ei voida perustella myöskään millään aikaisemmalla tapahtumalla, ellei kyseinen tilanne enää aiheuta vaikutusta, joka mahdollistaisi välittömän hallintopakon käyttämisen.

Talvivaaran kaivoksen toiminnan johdosta on tehty ELY-keskukselle jo aikaisemmin useita vireillepanoja, joissa on vaadittu muun muassa toiminnan keskeyttämistä. Kipsisakka-altaan vuotoja edeltäneissä vireillepanoissa on pääasiassa ollut kysymys kaivoksen normaalitoiminnan sulfaatti- ja mangaanipäästöistä.

Sulfaatti- ja mangaanipäästöjä on merkittävästi pienennetty ennen kipsisakka-altaan vuotoja. Normaali toiminnan aikana sulfaatti- ja mangaanipäästöt tulevat entisestään pienentymään, kun veden kierrätys- ja puhdistusjärjestelmä sisältäen käänteisosmoosiin perustuvan puhdistuslaitoksen voidaan ottaa käyttöön. Koska vesistökuormitus Talvivaaran toimenpiteiden ansiosta on jatkuvasti pienentynyt, ELY-keskus on johdonmukaisesti aiemmissä päätöksissään todennut, etteivät vireillepanot ole antaneet aihetta ryhtyä toimenpiteisiin eikä hallintopakon käyttämiselle ole ollut oikeudellisia edellytyksiä.

Talvivaara on ryhtynyt kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin marraskuussa 2012 sattuneen kipsisakka-altaan onnettomuuden aiheuttamien vaikutusten hallitsemiseksi, vähentämiseksi ja poistamiseksi. Toimenpiteistä on tehty ja tullaan edelleen tekemään yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa. ELY-keskus katsoi, että Talvivaaran toiminnan jatkaminen on ympäristön kannalta edullista eikä se nähnyt estettä metallien talteenottolaitoksen toiminnan käynnistämiseksi sen jälkeen, kun vuototilanne saatiin hallintaan. Myös Turvallisuus- ja kemikaalivirasto ja Säteilyturvakeskus hyväksyivät laitoksen toiminnan käynnistämisen.

Kipsisakka-altaan vuotojen jälkeen Talvivaaran kaivoksen ja metallien talteenottolaitoksen toiminta on palautettu normaaliksi. Talvivaara aloitti myös uuden malmin louhinnan avolouhoksessa toukokuussa 2013, minkä odotetaan helpottavan osaltaan myös vesitaseen hallintaa, sillä uusi malmi sitoo kasausvaiheessa itseensä merkittävän määrän vettä (noin 10-15 % massastaan) ja uudesta malmista kasattu bioliuotuskasa myös lisää veden haihduntaa kaivosalueella. Toiminta ei näin ollen nykyisellään lisää kipsisakka-altaan vuodosta aiheutuneita suoria vaikutuksia eikä toiminnan jatkamisesta ole haittaa alueella suoritettaville kunnostustoimenpiteille. Toiminnan keskeyttäminen nyt ei myöskään pienentäisi mahdollisesti aiheutuneita vaikutuksia.

Talvivaaran toiminnan jatkaminen on ensiarvoisen tärkeää kaivoksen vesitaseen ja siten myös ympäristövaikutusten hallinnan kannalta. Bioliuotuskasojen prosessia ei voida keskeyttää sen luonteesta johtuen. Metallitehdas taas puhdistaa bioliuotuksessa syntyvää liuosta metalleista, mitä ei tapahdu tehtaan toiminnan ollessa keskeytyneenä. Marraskuudesta kipsisakka-altaan vuototilanteesta mahdollisesti aiheutuneilla vaikutuksilla ei voida perustella hallintopakon käyttämistä nyt käsillä olevassa tilanteessa, vaan toiminnan keskeyttäminen edellyttäisi, että toiminnasta aiheutuisi välitöntä merkittävää pilaantumista tällä hetkellä.

Edellä mainittujen lisäksi Talvivaaran näkemyksen mukaan käsillä ei ole muitakaan sellaisia olosuhteita tai seikkoja, joihin Hakija voisi lausunnossaan viitata, joten Talvivaara katsoo, ettei edellytyksiä toiminnan keskeyttämiselle ole.

Talvivaara toteaa myös, ettei Hakijan vaatimusta voida pitää edes ympäristön kannalta järkevänä vaihtoehtona. Kuten Talvivaara on lukuisia kertoja aiemmin todennut, vesien varastointia ei ole mahdollista toteuttaa kaivosalueella nostamatta tarpeettomasti vesienhallinnan riskitasoa. Muun muassa uusien altaiden rakentaminen veisi useita kuukausia ja tämän lisäksi altaiden rakentaminen ja käyttö edellyttäisi asianmukaisia lupia. Talvivaara toteaa myös, ettei sen toiminnan keskeyttäminen voisi edes teoreettisesti tapahtua Hakijan kuvaamalla tavalla, sillä liuotusprosessia ei voida keskeyttää lyhyellä aikajänteellä. Vaikka kasojen kastelu lopetettaisiin ja kasat peitettäisiin, kasoihin on sitoutuneena useita miljoonia kuutioita metallipitoista vettä, jotka valuisivat painovoimaisesti kasoista pois altaisiin, joiden varastointikapasiteetti on murto-osa kasoista vapautuvasta liuostilavuudesta. Metallien talteenottolaitos puhdistaa metalleja liuoksesta ja mikäli sen toiminta keskeytettäisiin, jäisi liuoskiertoon useita miljoonia kuutioita metallipitoista vettä, joka Hakijan vaatimuksen mukaan olisi varastoitava kaivosalueelle. Talvivaara toteaa, että toisin kuin Hakija vaikuttaa käsittäneen, Talvivaaran toimenpiteiden, kuten esimerkiksi ylimääräisten vesien neutralointi- ja juoksutusjärjestelyjen sekä uuden malmin louhinnan aloittamisen tarkoituksena on saattaa Talvivaaran vesitilanne ja siihen liittyvät riskit hyväksyttävälle tasolle. Kaivoksen toiminnan jatkaminen palvelee tämän tarkoituksen toteuttamista.

Hakija on vaatinut, että Talvivaaralle tulisi asettaa määräys puhdistaa pilaantuneet maa- ja vesialueet. Hakija ei ole vireillepanossaan kuitenkaan yksilöinyt väitettyä pilaantumista tai sitä mitä maa- ja vesialueita se lausunnossaan tarkoittaa, joten Talvivaaran on vaikea ottaa yksityiskohtaisesti kantaa tähänkään vaatimukseen. Hakija ei ole esittänyt myöskään mitään sellaisia velvoitteita tai kehoituksia, joita Talvivaara olisi rikkonut tai laiminlyönyt ja joiden johdosta Hakijan esittämiä teettämishuhtia voitaisiin asettaa. Talvivaara toteaa kuitenkin, että aiempien sulfaattipäästöjen osalta Talvivaara on oma-aloitteisesti ja yhteistyössä Kainuun ELY-keskuksen kanssa tutkinut lähijärvien kunnostamismahdollisuuksia. Tässä vaiheessa on kuitenkin katsottu, ettei kunnostustoimenpiteisiin ole ollut syytä ryhtyä, vaan on katsottu paremmaksi vaihtoehdoksi seurata tilannetta ja olla ryhtymättä aktiivisiin toimenpiteisiin vesien kerrostuneisuuden poistamiseksi lähijärvissä. Marraskuussa 2012 sattuneen kipsisakka-altaan vuodon johdosta vuotovettä jouduttiin juoksutamaan etelän suuntaan noin 220 000 m³ ennen uuden Kortelammen padon maanrakennustöiden valmistumista. Pohjoisen suuntaan vuotovesiä pääsi vuotamaan noin 20 000 m³. Talvivaara pyrki neutraloimaan vuotovettä heti ohijuoksutuksen tapahtuessa. Talvivaara on jo puhdistanut Kortelammen padon ja Ylä-Lumijärven välisen jokiosuuden sinne saostetuista sakoista. Lisäksi yhtiö on käynnistänyt suunnittelutyön Ylä-Lumijärven kunnostamisesta. Vuotoveden vaikutuksia alapuolisiin vesistöihin on seurattu tarkennetulla tarkkailuohjelmalla marraskuusta 2012 alkaen.

Maaliskuussa otettiin lisäksi sedimenttinäytteitä vuotoreittien vesistöistä. Kesällä 2013 tehdään plankton-, pohjaeläin- ja kalastotutkimuksia, jonka jälkeen voidaan arvioida luotettavasti vuodon vaikutuksia. Yhtiö on sopinut Kainuun ELY-keskuksen kanssa, että Ylä-Lumijärven sekä Lumijoen kunnostustarpeesta esitetään arvio kesäkuun 2013 loppuun mennessä. Myös muiden lähivesistöjen (Salminen, Kalliojärvi ja Kivijärvi) kunnostustarvearviointi päivitetään kesäkuun 2013 loppuun mennessä. Talvivaara toteaa edelleen, että mikäli kunnostamistoimenpiteet katsotaan tarpeellisiksi ja tarkoituksenmukaisiksi, Talvivaara on valmis selvittämään ja ryhtymään kunnostamistoimenpiteisiin oma-aloitteisesti. Näin ollen hallintopakkokeinojen käyttö ei tule asiassa kyseeseen.

Merkintä

Nyt käsiteltävän hakemuksen lisäksi Kainuun ELY-keskukseen on kipsisakka-altaan vuodon/vuotojen jälkeen tullut vireille kuusi muutakin hallintopakkovaatimusta. Hakijoina ovat olleet Kainuun luonnonsuojelupiiri ry yksin ja Kainuun luonnonsuojelupiiri ry yhdessä Iisalmen Luonnon Ystävien yhdistys ry:n kanssa, Suomen luonnonsuojeluliitto ry (kaksi vireillepanoa), Jormaskylä Korholanmäki osakaskunta sekä Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä toistamiseen. Näihin vaatimuksiin on annettu päätökset tämän päätöksen kanssa samalla päivämäärällä.

Käsittelyratkaisut

1. Kainuun ELY-keskus siirtää kysymyksen YSL 84a §:n mukaisen vesistön merkittävää pilaantumista koskevan määräyksen antamisesta myöhemmin ratkaistavaksi.
2. Kainuun ELY-keskus siirtää kysymyksen YSL 84.1 §:n 3-kohdan mukaisen vaatimuksen käsittelystä myöhemmin ratkaistavaksi.

Käsittelyratkaisujen perustelut

1. Kainuun ELY-keskus on pyytänyt 13.6.2013 päivätyllä kirjeellään Suomen ympäristökeskukselta asiantuntijalausuntoa siitä, onko Talvivaaran toiminnasta ja/tai Talvivaaran kaivosalueella marraskuussa 2012 tapahtuneesta kipsisakka-altaan vuodosta aiheutunut YSL 84a §:ssä tarkoitettua vesistön merkittävää pilaantumista (liite 6).

Suomen ympäristökeskus on toimittanut lausunnon ELY-keskukselle 9.9.2013 (liite 7). Yhteenvedona Suomen ympäristökeskus on todennut, että Talvivaaran kaivostoiminnan ja siihen liittyvän onnettomuuden vaikutukset ovat vesistöjen ekologisen ja kemiallisen tilan sekä luonnonvarapalveluiden kannalta hyvin merkittäviä ja vesilaissa tarkoitettuja merkittäviä vahinkoja Oulujoen vesistön suunnalla kaikissa vesistöissä aina Kolmisoppeen asti ja Vuoksen vesistön suunnalla kaikissa vesistöissä aina Kivijärveen asti.

Kaivosta lähimpinä sijaitsevissa järvissä veden kerrostumisen myötä kevät- ja syystäyskierto ovat häiriintyneet. Lähimpien vesistöjen kierron

normalisoinniksi ja sitä kautta tilan parantamiseksi esillä on ollut erilaisten kunnostustoimenpiteiden suorittamisen mahdollisuus. Talvivaara on edennyt lähijärvien kunnostustoimenpiteiden selvittämisessä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston 31.5.2013 lupapäätöksen lupamääräyksen F mukaisesti.

Kainuun ELY-keskuksen nyt käsiteltävän hakemuksen vireille tulon jälkeen suoritettujen tarkkailun tuloksiin sekä edellä tarkoitettuun lausuntoon perustuvan alustavan arvion mukaan YSL 84a §:ssä tarkoitettua vesistön pilaantumista on tapahtunut. YSL 84a §:n mukaisen määräyksen antaminen edellyttää kuitenkin ympäristövastuulaissa (383/2009) ja -asetuksessa (713/2009) säädetyn menettelyn läpi käymistä eikä valvontaviranomaisella ole tässä vaiheessa edellytyksiä ratkaista kysymystä korjaaviin toimenpiteisiin määrittämisestä YSL 84a §:ssä tarkoitettulla tavalla. Asia jää vireille.

2. Kun vesistön pilaantuminen on YSL 84a §:ssä ja ympäristövastuulaissa tarkoitettulla tavalla merkittävää, vesistöjen pilaantuneen tilan korjaamisesta on annettava YSL 84a §:n mukainen määräys. Koska YSL 84a §:ään perustuva prosessi jää vireille, ei kysymystä YSL 84.1 §:n 3-kohdan mukaisesta vaatimuksesta ympäristön ennalleen palauttamiseen voida tässä vaiheessa vielä ratkaista. Asia jää vireille.

Päätös

Kainuun ELY-keskus katsoo, että ympäristönsuojelulain 86 §:ssä tarkoitettu toiminnan keskeyttäminen ei ole tarpeen hakemuksen johdosta, minkä vuoksi Kainuun ELY-keskus hylkää vaatimuksen.

Perustelut

Ympäristönsuojelulain (YSL) 22.1 §:n mukaan ELY-keskus on YSL:n mukainen valvontaviranomainen. YSL 84 §:ssä säädetään rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemisesta. Sen 1 momentin mukaan valvontaviranomainen voi: 1) kieltää sitä, joka rikkoo tätä lakia, sen nojalla annettua asetusta tai määräystä, jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä; 2) määrätä sen, joka rikkoo tätä lakia taikka sen nojalla annettua asetusta tai määräystä, täyttämään muulla tavoin velvollisuutensa; 3) määrätä 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla menetellyt palauttamaan ympäristö ennalleen tai poistamaan rikkomuksesta ympäristölle aiheutunut haitta; 4) määrätä toiminnanharjoittajan riittävässä määrin selvittämään toiminnan ympäristövaikutukset, jos on perusteltua aiheuttaa epäillä sen aiheuttavan tämän lain vastaista pilaantumista. YSL 84.2 §:n mukaan luvanvaraisen toiminnan osalta määräyksen antaa ELY-keskus, jos toimivaltainen lupaviranomainen on aluehallintovirasto ja muutoin kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. YSL 84.3 §:n mukaan määräyksen koskiessa luvanvaraista toimintaa, jonka lupa-asia on käsiteltävä 39 §:n mukaisesti yhteiskäsittelyssä, määräys annetaan siten kuin hallintopakkoasiasta säädetään vesilain 21 luvussa. Jos määräys

koskee ainoastaan YSL:ssa tai sen nojalla säädetyn velvoitteen noudattamista, se annetaan kuitenkin YSL:n mukaisesti.

Ympäristöluvanvaraisen toiminnan aiheuttamien päästövaikutusten osalta kyse on YSL:ssa säädetyn velvoitteen noudattamisesta YSL 84.3 §:ssä tarkoitetulla tavalla riippumatta siitä, ilmenevätkö vaikutukset vesistöissä vai muualla ympäristössä. Edellä sanotusta johtuen Kainuun ELY-keskus on käsitellyt hallintopakkoa koskevan asian YSL 84.3 §:ssä tarkoitetulla tavalla noudattaen, mitä YSL:n 13 luvussa hallintopakosta säädetään.

YSL 84a §:ssä säädetään määräyksestä vesistön merkittävän pilaantumisen ja luontovahingon korjaamiseksi. Sen 1 momentin mukaan tapauksessa, jossa 84 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetun rikkomuksen tai laiminlyönnin seurauksena aiheutuu merkittävää vesistön pilaantumista tai luonnonsuojelulain 5 a §:ssä tarkoitettu luontovahinko, on sen lisäksi, mitä YSL 84 §:n 1 momentissa säädetään, ELY-keskuksen määrättävä toiminnanharjoittaja ryhtymään eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetussa laissa (383/2009) tarkoitettuihin korjaaviin toimenpiteisiin. Lainkohdan 2 momentin mukaan tapauksessa, jossa vesistön merkittävä pilaantuminen tai luontovahinko on aiheutunut onnettomuuden tai muun ennakoimattoman syyn seurauksena, on ELY-keskuksen määrättävä vahingon aiheuttanut toiminnanharjoittaja eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetussa laissa tarkoitettuihin korjaaviin toimenpiteisiin.

YSL 86 §:n mukaan valvontaviranomainen voi keskeyttää toiminnan, jos ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta aiheutuu välitöntä terveyshaittaa tai merkittävää muuta välitöntä ympäristön pilaantumista. Keskeyttäminen edellyttää lisäksi, että haittaa ei voida muutoin poistaa tai riittävästi vähentää. Toiminnanharjoittajaa tulee mahdollisuuksien mukaan kuulla ennen keskeyttämistä. Toiminnanharjoittajaa on kuultu YSL 86 §:ssä säädetyllä tavalla.

YSL 92 §:n 1 momentin 4-kohdassa säädetään, että jollei 77, 79, 84, 84 a, 85 tai 86 §:ssä tarkoitettu asia ole tullut vireille valvontaviranomaisen omasta aloitteesta, asian voi panna kirjallisesti vireille toiminnan sijaintikunnan ja vaikutusalueen kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Kainuun ELY-keskus katsoo Hakijan olevan Talvivaaran kaivoksen Sonkajärven kunnan alueella ilmenevien ympäristövaikutuksien perusteella YSL 92.1 §:n 4-kohdassa tarkoitettu taho. Kainuun ELY-keskus on siten tutkinut hakemuksen.

Kaivoksen toiminnasta on aiheutunut lupahakemuksessa arvioidusta poikkeavia ympäristövaikutuksia. Vesistöihin johdettujen jätevesien haitallisuus on ollut suurimmillaan vuodenvaihteessa 2010-2011. Jätevesien koostumusta on saatu keskeisesti parannettua alkusyksyyn 2011 mennessä. Arviossa Talvivaaran kaivoksen vesistövaikutuksista (Pöyry 28.2.2012) on esitetty vesistöjen tilan kehitys 1.6.2010 lähtien ja

mallinnettu tulevaa kehitystä Talvivaaran ympäristöluvan päivitystä koskevassa hakemuksessa esitettyjen luparajojen perusteella arvioiduilla kuormitustasoilla.

Toiminnanharjoittaja on tehostanut toiminnasta aiheutuvien jätevesien käsittelyä vuosina 2012-2013 mm. veden kierrätystä lisäämällä ja jätevesien käsittelyä koskevilla prosessimuutoksilla. Toiminnanharjoittaja on myös käynnistänyt selvityksiä näitä koskien. Kainuun ELY-keskus on valvontaviranomaisena seurannut asian etenemistä tarkastuksilla ja neuvotteluissa. Talvivaara on tarkentanut erityisesti hönkäpesureiden ajoa. Lipeää ei yliannostella hajujen minimoimiseksi vaan tavoitteena on mahdollisimman tarkka annostelu. Tämän seurauksena vesiin joutuva natriumin määrä on vähentynyt.

Talvivaara on toteuttanut vuosina 2012-2013 yhteistyössä VTT:n ja laitevalmistajien kanssa selvityksiä suolan poistosta jätevedestä. Selvitykset ja koeajot on suunniteltu tehtäväksi vuoden 2013 aikana. Käänteisosmoositeknologiaan perustuva, suolan LONE-vedestä poistamista tehostava vedenpuhdistuslaitteisto on otettu käyttöön marraskuussa 2012. Kalvosuodatuslaitteiston koeajossa saavutetut pitoisuustasot mm. sulfaatile, natriumille ja mangaanille jäävät keskimäärin alkuperäisessä ympäristölupahakemuksessa esitettyä alhaisemmiksi. Talvivaaralta 19.9.2013 saadun tiedon mukaan käänteisosmoosilaitoksen käyttöönotolla loppuneutraloinnin ylitteestä on voitu ottaa kierrätykseen eli tehtaan käyttövedeksi helmikuusta 2013 alkaen 50 % ja kesäkuusta 2013 alkaen vastaavasti 100 % (poikkeustilanteita lukuun ottamatta). Raakaveden käyttö on vähentynyt siten, että ennen helmikuuta 2013 raakavettä otettiin noin 400 m³, nyt noin 100-150 m³/h. Raakavettä käytetään kaivosalueella tehtaan lisäksi mm. teiden kastelussa ja palovesilinjastossa. Kulutuksessa on mukana myös urakoitsijoiden tarvitsema raakavesimäärä. Kainuun ELY-keskuksen tarkastuskäynnillä 28.10.2013 Talvivaaran edustaja kertoi, että RO-laitoksen 3.käsittelylinja on ollut toiminnassa noin 3 viikon ajan entisten kahden käsittelylinjan lisäksi. Prosessiin otettavan raakaveden ottotarve on loppunut lähes kokonaan.

Talvivaara on toimittanut Kainuun ELY-keskukselle ja Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle 12.8.2013 päivätyn selvityksen toimenpiteistä, joita bioliuotuskasojen haihdunnan parantamiseksi on tehty ja edelleen tämän vuoden aikana tehdään (liite 8). Talvivaara on toimittanut Kainuun ELY-keskukselle ja Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle 14.8.2013 päivätyn suunnitelman vedenkäsittelyn suunnitelmien tarkentumisesta vuodesta 2014 eteenpäin (liite 9). Viimeksi mainitussa suunnitelmassa eri prosessivaihtoehtojen osalta ja käynnissä olevien tutkimusten osalta painopisteinä tilanteen ratkaisemisessa on natriumin korvaaminen osittain tai kokonaan pH:n säätökemikaalina saostuksessa tai savukaasupesureissa, kalvotekniikan ja muiden sulfaatinpoistotekniikoiden käyttöönotto ja soveltaminen alueen eri vesille sekä uuden purkputken ympäristöluvitusta ja rakentaminen.

Suunnitelma sisältää aikataulutuksen, mikäli kyseinen vesienhallintaratkaisu todetaan toteuttamiskelpoiseksi.

Kainuun ELY-keskus on antanut Talvivaaran toimintaa koskevissa hallintopakkoasioissa päätöksiä viimeksi kesällä 2012. Tuolloin katsottiin käytössä olleiden tietojen perusteella, osin samoin perustein kuin nyt käsillä olevassa tapauksessa, että perusteita toiminnan välittömälle keskeyttämiselle ei ollut. Syksyllä 2012 tehdyn ympäristön tilan seurannan mukaan vesistöistä Kivijärvessä syystäyskierto ulottui selvästi syvemmälle kuin aikaisemmin. Tämä viittaa siihen, että kevään 2012 jälkeen jatkuneella toiminnalla ei ole ollut huonontavaa vaikutusta kaivoksen alapuolisiin vesistöihin. Kipsisakka-altaan vuodossa 4.-12.11.2012 kipsisakka-altaan pohjaan tulleen repeytymän johdosta ympäristöön pääsi haitallisia aineita sisältävää jätevettä. Valtaosa kipsisakka-altaan sisältämästä metallikertymästä jäi kuitenkin kaivosalueelle toiminnanharjoittajan suorittamien torjuntatoimenpiteiden myötä. Kainuun ELY-keskus on ratkaissut Kortelammen padon ja Ylä-Lumijärven välisen osuuden puhdistamisesta tehdyn ilmoituksen 21.1.2013. Talvivaara on toimittanut Kainuun ELY-keskukselle 5.7.2013 Ylä-Lumijärven kunnostusvaihtoehtojen vertailun sekä arvion lähijärvien (Salminen, Kalliojärvi ja Kivijärvi) kunnostustarpeesta (liitteet 10-11). Jälkimmäisessä kipsisakka-altaan vuodossa 7.-9.4.2013 jätevedet pysyivät torjuntatoimenpiteiden myötä kokonaisuudessaan kaivosalueen sisällä.

Edellä perusteluissa kuvatun mukaisesti mahdollisuus toiminnan välittömään keskeyttämiseen YSL:n 86 §:n nojalla edellyttää aina paitsi välittömän terveystahnan tai merkittävän muun välittömän ympäristön pilaantumisen aiheutumista, myös sitä, että haittaa ei voida muutoin poistaa tai riittävästi vähentää. Toiminnan keskeyttämiseksi molempien kriteereiden on täyttyvä. Tämän lisäksi edellytetään myös, että lainkohdassa tarkoitetun välittömän hallintopakon käyttäminen on tarkoituksenmukaista. Säännöksen käytännön soveltamistarve on ympäristönsuojelulain esitöissä (HE 84/1999) arvioitu harvinaiseksi. On huomattava, että YSL 86 §:ssä tarkoitettuun "haitan poistamiseen tai riittävästi vähentämiseen" ei ole liitetty aikaan liittyvää määrettä. Näin ollen on perusteltua tulkita, että paitsi välitön, myös lähitulevaisuudessa tapahtuva haitan poistaminen tai riittävä vähentäminen täyttää lainkohdassa tarkoitetun.

Kainuun ELY-keskus on pyytänyt Suomen ympäristökeskukselta asiantuntijalausunnon siitä, onko Talvivaaran toiminnasta ja/tai Talvivaaran kaivosalueella marraskuussa 2012 tapahtuneesta kipsisakka-altaan vuodosta aiheutunut YSL 84a §:ssä tarkoitettua vesistön merkittävää pilaantumista. Saadun lausunnon sekä kipsisakka-altaan vuodon jälkeisten tarkkailutulosten perusteella Kainuun ELY-keskus katsoo, että on tarpeen aloittaa ympäristövastuulaissa tarkoitettu, käsittelyratkaisun 1 mukaisesti nyt annettavasta välitöntä

hallintopakkoa koskevasta ratkaisusta erillinen menettely pilaantumisen korjaamiseksi.

Jotta toiminta voitaisiin keskeyttää YSL 86 §:n mukaisesti välitöntä hallintopakkoa käyttäen, pilaantumisen tulisi kuitenkin olla merkittävän lisäksi välitöntä ja tilanteen tulisi lisäksi olla se, että haittaa ei voida muutoin poistaa tai riittävästi vähentää. Edellä on esitetty jo toteutettuja sekä suunniteltuja toimia haitan vähentämiseksi. Lisäksi on huomattava, että toiminnasta aiheutunut pilaantuminen ei ole välitöntä, koska vain edelleen jatkuvaa merkittävää pilaantumista voidaan pitää välittömänä. Ympäristölupaviranomainen on myöntänyt toiminnalle hallintopakkoasian vireillepanon jälkeen edellä kohdassa "Muut päätökset" viitatus ympäristöluvan, eikä tämän luvan ehtoja ole yksittäisiä pääasiassa kiintoaineen, pH:n ja raudan raja-arvojen sekä mangaanin tavoitearvon ylityksiä lukuun ottamatta rikottu, minkä myötä edellytykset välittömän hallintopakon käyttämiselle eivät täyty.

Edelleen mitä tulee Hakijan esittämään koskien Vaasan hallinto-oikeuden välipäätöksestä poikkeamista, Kainuun ELY-keskus viittaa edellä tässä päätöksessä esitettyyn osiossa " Muut päätökset". Siltä osin kuin poikkeamista päätöksellä sallittiin, tämä johtui uuden kipsisakka-altaan vuodon aiheuttamasta muuttuneesta tilanteesta, jota Vaasan hallinto-oikeuden välipäätöksessä ei oltu voitu ennakoita.

Toiminnan keskeyttämisen tulisi olla välttämättömässä yhteydessä toiminnasta aiheutuvien, YSL 86 §:ssä määrättyjen vaikutusten vähentämisen kanssa. Keskeyttämisen seurauksena tulisi siten olla muutoin jatkuvien, merkittävää ympäristön pilaantumista aiheuttavien päästöjen vähentäminen tai poistaminen. Nyt käsillä olevassa tapauksessa tilanne on kuitenkin se, että toiminnasta ei aiheudu merkittävää välitöntä ympäristön pilaantumista YSL 86 §:ssä tarkoitetulla tavalla eikä toiminnan keskeyttäminen johtaisi päästöjen pienenemiseen. Päinvastoin on katsottava, että toiminnan jatkaminen parantaa kaivoksen vaikean vesitilanteen hoitamista, koska prosessissa kaivosalueelle kertyneitä vesiä saadaan puhdistettua haitta-ainepitoisuuksiltaan ympäristölupaa vastaaviksi ja siten johdettua pois kaivosalueelta. Toiminnan keskeyttämisen tapauksessa jo olemassa olevia vesiä ei saataisi puhdistettua, vaan niitä kertyisi valunnan ja sateen mukana alueelle lisää. Alueelle kertyisi myös bioliuotuskasoista sadannan ja valunnan vaikutuksesta hyvin metallipitoisia liuoksia ja vaarana olisi, ettei bioliuotuksen varoaltaiden kapasiteetti riittäisi. Uuden malmin kasaaminen bioliuotuskasoille edesauttaa veden sitoutumista malmiin ja haihtumista.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on lupapäätöksellään 31.5.2013 ratkaissut Talvivaaran kaivoksen ympäristöluvan muuttamisen koskien jätevesien varastointia, puhdistamista ja johtamista Oulujoen ja Vuoksen vesistöihin sekä siihen välittömästi liittyviä asioita. Ratkaisun perusteluissa luvan myöntämisen edellytyksistä on todettu, että

päätöksen mukaisesti johdettavat käsitellyt jätevedet ylläpitävät, mutta eivät oleellisesti lisää niitä haitallisia vesistövaikutuksia, jotka ovat jo aiheutuneet Talvivaaran kaivosalueelta ympäristöluvasta poiketen johdettujen jätevesien seurauksena Vuoksen vesistön puolella erityisesti Ylä-Lumijärvessä, Lumijoessa ja Kivijärvessä sekä Oulujoen vesistön puolella erityisesti Salmisessa, Kalliojärvessä ja Kalliojoessa. Niiden veden käyttömahdollisuudet ovat jo heikentyneet voimakkaasti. Niiden tila alkaa vähitellen parantua viimeistään vuodesta 2015 alkaen jätevesipäästöjen pienentymisen ja kunnostustoimenpiteiden myötä, kun noudatetaan tämän luvan päätöksiä.

Aluehallintovirasto on arvioinut, että Laakajärveen ja Jormasjärveen ei kuitenkaan todennäköisesti muodostu vastaavanlaista vesimassan pysyvää kerrostuneisuutta suolapitoisuuden suhteen kuin Kivijärvessä, Salmisessa ja Kalliojärvessä. Tällöin tilanne alkaa Laakajärvessä ja Jormasjärvessä parantua ja palautua vähitellen entiselleen viimeistään, kun jätevesipäästöt, erityisesti sulfaattipäästöt, pienenevät vuonna 2015 selvästi vuosien 2013 ja 2014 sekä aikaisemmasta tasosta.

Aluehallintovirasto on edelleen arvioinut lupapäätöksensä perusteluissa, että päätöksen lupamääräyksiä noudattava toiminta täyttää YSL:n ja jätelain sekä niiden nojalla annettujen asetusten vaatimukset sekä sen, mitä luonnonsuojelulaissa ja sen nojalla on säädetty.

Sanamuotonsa mukaisesti YSL:n 84 ja 86 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa valvontaviranomainen voi määrätä lainkohdissa tarkoitetuista asioista, eikä määräyksen antamiseen ole asetettu lakiin perustuvaa ehdotonta velvoitetta. Viranomaiselle on siten korostetusti annettu harkintavaltaa lainkohtien soveltamisen suhteen. Päätöstä tehtäessä tulee viranomaisen harkintavallan rajoissa tapauskohtaisesti ottaa huomioon vallitsevat olosuhteet.

Toiminnan jatkamisen edellytyksiä koskevassa harkinnassa tulee Kainuun ELY-keskuksen näkemyksen mukaan ottaa huomioon muun edellä esitetyn lisäksi se, että ympäristölupaviranomainen on hallintopakkoasian vireillä ollessa arvioinut toimintaa vesistövaikutuksia koskevilta osin ja myöntänyt toiminnalle ympäristöluvan edellä tässä päätöksessä referoituine määräyksineen.

Nyt kyseessä olevassa tapauksessa toiminnanharjoittajan jo suorittamien, vaaditun hallintopakon kohdetta tarkoittavien toimenpiteiden, ympäristölupaviranomaisen asiassa antaman päätöksen ja asiassa kokonaisuudessaan saadun selvityksen valossa Kainuun ELY-keskus katsoo, että käsillä ei ole sellaisia perusteita, jotka edellyttäisivät tällä päätöksellä ratkaistun hallintopakon soveltamista asiassa välittömästi. On lisäksi huomattava, että mikäli toiminnanharjoittaja laiminlyö sille asetetut velvollisuudet vakavalla tavalla niin, että toiminnan keskeyttäminen on välttämätöntä, valvontaviranomaisella on itsenäinen toimivalta antaa YSL 13 luvussa

tarkoitettu hallintopakkomääräys ilman erillistä ulkopuolista vireillepanoa.

Todettakoon vielä, että Pohjois-Suomen aluehallintovirastossa on vireillä Talvivaaran kaivoksen ympäristöluvan määräysten sekä säännöstelyä koskevien vesitalouslupamääräysten tarkistaminen, jonka ratkaisun yhteydessä aluehallintovirasto käsittelee myös 31.5.2013 lupapäätöksen voimassaolon ja antaa määräykset Talvivaaran kaivoksen ympäristöluvan lupamääräysten seuraavasta tarkistamisesta.

**Sovelletut
oikeusohjeet**

YSL 86 §, 92 §, 105 §

Käsittelymaksu

Käsittelymaksua ei määrätä, koska YSL 105.2 §:n mukaan maksua ei peritä viranomaisen eikä haittaa kärsivän asianosaisen aloitteesta vireillepannun asian käsittelystä.

MUUTOKSENHAKU

Tähän päätökseen voidaan hakea muutosta liitteenä olevan valitusosoituksen mukaisesti (liite 1). Käsittelyratkaisuihin ei saa valittaa erikseen, koska niillä ei ole HLL 5.1 §:n mukaisesti ratkaistu tai jätetty tutkimatta asiaa.

Ympäristö ja luonnonvarat
-vastuualue

Ylijohtaja

Kari Pääkkönen

Ympäristölakimies

Heli Peuraniemi

Asian valmisteluun on osallistunut ylitarkastaja Raija Urpelainen.

LIITTEET

- Liite 1 Valitusosoitus
- Liite 2 Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän vireillepano 17.4.2013
- Liite 3 Kainuun maakunta-kuntayhtymän ympäristöterveydenhuollon yhteenveto 14.8.2012
- Liite 4 Kainuun maakunta-kuntayhtymän ympäristöterveydenhuollon ja Kainuun ELY-keskuksen tiedote 29.11.2012
- Liite 5 Talvivaaran vastine 3.6.2013
- Liite 6 Kainuun ELY-keskuksen lausuntopyyntö 13.6.2013
- Liite 7 Suomen ympäristökeskuksen lausunto 9.9.2013
- Liite 8 Talvivaaran täydennys 12.8.2013 bioliuotuksen toiminnan varmistamisesta ja seurannasta
- Liite 9 Talvivaaran suunnitelma vesienkäsittelyn tarkentamisesta vuodesta 2014 eteenpäin
- Liite 10 Ylä-Lumijärven kunnostusvaihtoehtojen vertailu, Ramboll Finland Oy 4.7.2013
- Liite 11 Arvio lähijärvien kunnostustarpeesta, Pöyry 5.7.2013

JAKELU

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän ympäristölautakunta
Talvivaara Sotkamo Oy

VALITUSOSOITUS

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla **Vaasan hallinto-oikeuteen** kirjallisella valituksella.

Valitusaika

Valitus on tehtävä **30 päivän kuluessa** elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätöksen tiedoksisaantipäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto, valitusaika jatkuu vielä seuraavana arkipäivänä.

Tiedoksisaantipäivän osoittaa tiedoksianto- tai saantitodistus. Milloin kysymyksessä on sijaistiedoksianto, päätös katsotaan tiedoksi saaduksi, ellei muuta näytetä, kolmantena päivänä tiedoksianto- tai saantitodistuksen osoittamasta päivästä. Virkakirjeen katsotaan tulleen viranomaisen tietoon saapumispäivänään. Milloin päätös on lähetetty postitse saantitodistusta vaatimatta, päätös katsotaan tiedoksi saaduksi, jollei muuta näytetä, seitsemäntenä päivänä siitä, kun päätös on annettu postin välitettäväksi.

Valituskirjelmän toimittaminen

Valituskirjelmä on toimitettava valitusajassa **Vaasan hallinto-oikeudelle**. Omalla vastuulla valituskirjelmä liitteineen voidaan myös lähettää postitse, lähetin välityksellä, telekopiona tai sähköpostilla. Sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla) toimitetun valituskirjelmän on oltava toimitettu niin, että se on käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä. Postiin valitusasiakirjat on jätettävä niin ajoissa, että ne ehtivät perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Valituskirjelmän sisältö ja allekirjoittaminen

Valituskirjelmässä on ilmoitettava

- valittajan nimi ja kotikunta
- postiosoite ja puhelinnumero, joihin asian käsittelyä koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa
- päätös, johon haetaan muutosta
- miltä kohdin ja mitä muutoksia päätökseen vaaditaan tehtäväksi
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan.

Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä, ellei valituskirjelmää toimiteta sähköisesti (telekopiolla tai sähköpostilla). Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä taikka jos valituksen laatijana on muu henkilö, on valituskirjelmässä ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.

Valituskirjelmän liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi tai muu selvitys valitusajan alkamisajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.
- mahdollisen asiamiehen valtakirja tai toimitettaessa valitus sähköisesti selvitys asiamiehen toimivallasta.

Vaasan hallinto-oikeuden osoite

Postiosoite
PL 204
65101 VAASA

Käyntiosoite
Korsholmanpuistikko 43
65101 VAASA

Fax
029 56 42760

Sähköposti
vaasa.hao@oikeus.fi

Oikeudenkäyntimaksu

Valittajalta peritään Vaasan hallinto-oikeudessa oikeudenkäyntimaksu 90 euroa, ellei valittaja tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain (701/1993) 7 §:n nojalla vapaudu maksuvelvollisuudesta.

